

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Wniosek dotyczący rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiającego ramy dotyczące środków na rzecz wzmocnienia europejskiego ekosystemu półprzewodników (akt w sprawie czipów)”

(COM(2022) 46 final – 2022/0032 (COD))

(2022/C 365/06)

Sprawozdawca: **Dirk BERGRATH**

Wniosek o konsultację	Parlament Europejski, 7.3.2022 Rada Unii Europejskiej, 17.3.2022
Podstawa prawna	Art. 114, art. 172 ust. 3, art. 182 ust. 1 i art. 304 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej
Sekcja odpowiedzialna	Sekcja Jednolitego Rynku, Produkcji i Konsumpcji
Data przyjęcia przez sekcję	1.6.2022
Data przyjęcia na sesji plenarnej	15.6.2022
Sesja plenarna nr	570
Wynik głosowania (za/przeciw/wstrzymało się)	205/0/5

1. Wnioski i zalecenia

1.1. Należy zdecydowanie pozytywnie ocenić plan zwiększenia odporności europejskiego przemysłu i wzmocnienia krajowego sektora półprzewodników. Akt w sprawie czipów powinien być ukierunkowany między innymi na osiągnięcie większej przejrzystości i pogłębienie współpracy w łańcuchu wartości oraz na zmniejszenie –dzięki ukierunkowanemu wsparciu – globalnych zależności w dziedzinie projektowania, produkcji, umieszczania w obudowie, testowania i montażu czipów.

1.2. W akcie w sprawie czipów nie uwzględniono jednak w równym stopniu całego ekosystemu, a wyraźnie skupiono się na segmencie półprzewodników, który choć będzie istotny dla przemysłu w przyszłości, to obecnie nie znajduje licznych zastosowań. Należy wprowadzić stosowne zmiany w tym zakresie, a także silniej skupić się na tych segmentach czipów, których przemysł potrzebuje obecnie.

1.3. Akt w sprawie czipów w niewielkim stopniu przyczyni się do rozwiązania bieżących problemów w łańcuchu dostaw, których skutki widzimy obecnie na przykład w branży motoryzacyjnej i w sektorach inżynierii mechanicznej. W związku z tym należy podjąć dodatkowe i konkretne środki w odniesieniu do tych segmentów czipów, które są potrzebne istniejącym sektorom europejskiego przemysłu, aby uczynić te segmenty bardziej odpornymi na kryzysy. Nie tylko wzmocni to istniejący przemysł produkcji półprzewodników w Europie i wesprze jego modernizację, ale przyniesie także korzyści zależnemu od czipów europejskiemu przemysłowi wytwórczemu dzięki poprawie bezpieczeństwa dostaw.

1.4. Nie należy przykładowo decydować o kierunku polityki przemysłowej wyłącznie na podstawie rozmiaru czipów, ale wziąć pod uwagę również analizę konkretnych potrzeb klientów przemysłowych, aby odpowiednio ukierunkować zaplanowane środki wsparcia.

1.5. Dodatkowe kryteria, które należy uwzględnić, to choćby efektywność energetyczna czipów, rodzaj surowców użytych do produkcji oraz produkcja w jak najbardziej zamkniętym obiegu. Komisja, państwa członkowskie i przemysł powinny wspólnie omówić, w jaki sposób zdywersyfikować źródła dostaw, a w szczególności jak skuteczniej prowadzić recykling surowców o krytycznym znaczeniu w sektorze mikroelektroniki w uprzemysłowionej gospodarce o obiegu zamkniętym.

1.6. Strategia Unii Europejskiej dotycząca czipów nie powinna ograniczać się tylko do procesorów, ale powinna dotyczyć wszystkich rodzajów układów scalonych, a także obejmować elementy pasywne i materiały obudowy oraz produkcję maszyn. Przedstawiona przez Komisję zasada „od laboratorium do produkcji” jest niewystarczająca, ponieważ łańcuch wartości nie kończy się na produkcji.

1.7. Komisja proponuje szereg działań w zakresie podnoszenia kwalifikacji, aby zapewnić dostępność wykwalifikowanej siły roboczej, która jest niezbędna, by skutecznie wdrażać środki rozwoju polityki przemysłowej. Trzeba jednak zauważyć, że skupiono się głównie na pracownikach o wysokich kwalifikacjach. Mają oni rzeczywiście kluczowe znaczenie dla powodzenia skoku technologicznego do segmentu półprzewodników w technologii < 10 nm. Nie należy jednak zapominać, że aby zapewnić ugruntowanie tego ekosystemu w przemyśle, należy również ułatwić dostęp do szkoleń pracownikom o niższych kwalifikacjach.

2. Wprowadzenie i uwagi ogólne

2.1. W unijnym akcie w sprawie czipów proponuje się wykorzystanie mocnych stron Europy i zajęcie się pozostałymi słabymi stronami w celu stworzenia dobrze prosperującego ekosystemu półprzewodników i odpornego łańcucha dostaw, przy jednoczesnym ustanowieniu środków mających na celu przygotowanie się na przyszłe zakłócenia w łańcuchu dostaw, przewidywanie ich oraz reagowanie na takie zakłócenia.

2.2. „Wniosek dotyczący rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiającego ramy dotyczące środków na rzecz wzmocnienia europejskiego ekosystemu półprzewodników (akt w sprawie czipów)”⁽¹⁾ uzupełnia komunikat pt. „Akt w sprawie czipów dla Europy”⁽²⁾.

3. Uwagi ogólne

3.1. Przedstawienie wniosku

3.1.1. Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny (EKES) z zadowoleniem przyjmuje wniosek, a w szczególności to, że odniesiono się w nim do potrzeby działań na rzecz bezpieczeństwa łańcucha dostaw oraz przejrzystości i współpracy w całym łańcuchu wartości. W kontekście bezpieczeństwa dostaw akt w sprawie czipów podejmuje kwestie, które są kluczowe dla powodzenia zielonej i cyfrowej transformacji.

3.1.2. W związku z tym EKES z zadowoleniem odnotowuje, że zależność od dostawców z państw trzecich, zwłaszcza w dziedzinie projektowania, produkcji, umieszczania w obudowie, testowania i montażu, uznano za kwestię problematyczną.

3.1.3. EKES zauważa, że akt w sprawie czipów w niewielkim stopniu przyczyni się do rozwiązania problemów w łańcuchu dostaw, których skutki widzimy obecnie na przykład w branży motoryzacyjnej. Chipy są wykorzystywane obecnie i będą stosowane w przyszłości głównie w branży motoryzacyjnej, ale także w sektorze sprzętu gospodarstwa domowego i przemyśle maszynowym, czyli w szczególności w sektorze półprzewodników w technologii > 16 nm. W związku z czym należy opracować dodatkowe i konkretne środki, by uodpornić ten segment chipów na kryzysy. Nie tylko wzmocni to istniejący przemysł produkcji półprzewodników w Europie i wesprze jego modernizację, ale także przyniesie korzyści zależnemu od czipów europejskiemu przemysłowi wytwórczemu dzięki poprawie bezpieczeństwa dostaw.

3.1.4. EKES z zadowoleniem przyjmuje dążenie do wzmocnienia pozycji rynku europejskiego przez pogłębianie sieci powiązań w całym łańcuchu wartości, zwłaszcza przez silniejsze skoncentrowanie się na tych segmentach, które charakteryzują się wyjątkowo wysokimi kosztami i są szczególnie narażone na ryzyko.

3.1.5. Zasadniczo EKES pozytywnie ocenia proponowane działania i wymagania w odniesieniu do państw członkowskich i przemysłu.

3.1.6. EKES ubolewa, że w akcie w sprawie czipów nie uwzględniono w pełnym zakresie zwłaszcza tych końcowych etapów produkcji, czyli umieszczania w obudowie, testowania i montażu, w związku z czym są one nadal najsłabszymi punktami ekosystemu.

3.1.7. W tym kontekście EKES wyraża ubolewanie, że w akcie w sprawie czipów skupiono się na segmencie produktów wysokiej klasy, a nie uwzględniono w wystarczającym stopniu całości ekosystemu mikroelektroniki.

⁽¹⁾ COM(2022) 46 final.

⁽²⁾ COM(2022) 45 final.

3.1.8. EKES uważa, że na znaczeniu traci kwestia rozmiaru czipów, czyli określonej liczby nanometrów. Podana liczba nanometrów nie determinuje już rzeczywistego wymiaru fizycznego czipów⁽³⁾, należy zatem ponownie rozważyć, czy skupienie się wyłącznie na zakresie nanometrycznym nadal ma sens, czy też należy dodatkowo zastosować inne kryteria bardziej ukierunkowane na specyficzne potrzeby branż będących użytkownikami, które to kryteria będą odzwierciedlać również cele transformacji ekologicznej i cyfrowej.

3.1.9. Odnośną strategię należy zatem oprzeć na pytaniu, jakie potrzeby przemysłowe powinny być zaspokojone w nadchodzących dziesięcioleciach, aby utrzymać i zwiększyć konkurencyjność europejskiego przemysłu. W szczególności strategia ta nie powinna ograniczać się wyłącznie do procesorów, lecz dotyczyć wszystkich rodzajów układów scalonych, a także obejmować elementy pasywne i materiały obudowy, a także produkcję maszyn, czyli pełen zakres ekosystemu. Strategię tę należy również rozszerzyć o ogólną logistykę i bezpieczeństwo dostaw w odniesieniu do podstawowych i krytycznych surowców. Rynki mikroelektroniki są bardzo dynamiczne, więc aby strategia była aktualna, powinna podlegać regularnym przeglądom przy współudziale odpowiednich zainteresowanych stron.

3.1.10. EKES wyraża zadowolenie, że wniosek koncentruje się również na tych segmentach półprzewodników, które zmniejszą zużycie energii w sektorach przyszłościowych, takich jak sektor ICT, zwłaszcza w odniesieniu do centrów danych i dostawców usług w chmurze.

3.1.11. EKES z zadowoleniem przyjmuje nadawanie przedsiębiorstwom statusu zintegrowanych zakładów produkcyjnych i otwartych unijnych fabryk. Komitet zwraca się jednak do Komisji o doprecyzowanie, które wskaźniki są brane pod uwagę przy ustalaniu, czy dany projekt ma „wyraźny pozytywny wpływ na łańcuch wartości półprzewodników pod względem zapewnienia bezpieczeństwa dostaw i zwiększenia wykwalifikowanej siły roboczej”.

3.1.12. EKES z zadowoleniem przyjmuje również możliwość cofnięcia odnośnej decyzji, jeśli okaże się, że wniosek o nadanie tego statusu opierał się na nieprawdziwych lub już nieaktualnych informacjach. Komisja powinna zapewnić pełny nadzór, aby zagwarantować spójność tych zasad.

3.1.13. Zasadniczo EKES pozytywnie ocenia to, że wyznaczone organy państw członkowskich mają mieć możliwość uzyskiwania od przemysłu informacji niezbędnych do uzyskania przeglądu sytuacji w zakresie łańcuchów dostaw i wartości oraz kluczowych podmiotów. Należałoby ujednoczyć zakres tych informacji w całej UE, aby przedsiębiorstwa nie musiały dostosowywać się do wymagań w każdym państwie członkowskim. Ograniczy to do minimum dodatkową biurokrację. W tym celu należy uznać zintegrowane zakłady produkcyjne i otwarte unijne fabryki za podmioty działające w interesie publicznym. Zasadne jest również zachęcanie państw członkowskich do tworzenia krajowych programów wsparcia i procedur wydawania pozwoleń. Gromadzone informacje mogą być danymi wrażliwymi, ważne jest więc, aby zachować ich poufność. Należy w szczególności przejrzystość określić, co dzieje się z uzyskiwanymi danymi.

3.1.14. EKES wyraża zadowolenie, że zwrócono szczególną uwagę na niedobór wykwalifikowanej siły roboczej, i że skoncentrowano się zwłaszcza na potrzebie zwiększenia atrakcyjności ekosystemu półprzewodników dla młodych talentów oraz na tym, że obecna siła robocza w tym sektorze wyraźnie potrzebuje dalszego szkolenia i przekwalifikowania w celu wypełnienia luki technologicznej. Jednak środki, które zaproponowano odnośnie do tej ostatniej grupy, nie są wystarczająco daleko posunięte, i należy wprowadzić bardziej ukierunkowane programy, by chronić zatrudnienie.

3.1.15. EKES wyraża zadowolenie z zapowiedzi utworzenia Europejskiego Konsorcjum na rzecz Infrastruktury Czipów i wzywa koordynatora i Komisję do uwzględnienia czynnika reprezentatywności w składzie konsorcjum, a zwłaszcza do zapewnienia reprezentacji wszystkich części ekosystemu półprzewodników.

3.2. *Reagowanie kryzysowe: przejrzystość i wyznaczenia priorytetów w odniesieniu do produktów jako przydatne narzędzia wspierające bezpieczeństwo łańcucha dostaw*

3.2.1. Zasadniczo EKES z zadowoleniem przyjmuje propozycję wprowadzenia zestawu narzędzi do zapewnienia odporności na zakłócenia na rynkach światowych. Zapewni to przejrzystość w całym łańcuchu wartości, a tym samym przyczyni się do poprawy bezpieczeństwa dostaw.

⁽³⁾ <https://ieeexplore.ieee.org/stamp/stamp.jsp?tp=&arnumber=9063714>

3.2.2. W szczególności system wczesnego ostrzegania ułatwi przewidywanie wąskich gardeł i wdrażanie odpowiednich środków zaradczych, pod warunkiem że wszystkie podmioty będą wypełniać swoje zobowiązania i będzie istniało niezbędne zaufanie co do obchodzenia się z informacjami z należytą starannością. Należy przy tym upewnić się, że dostępne są opcje zgłaszania informacji w różnych sektorach i dla różnych zainteresowanych stron, a odpowiednie mechanizmy są zapewnione w szczególności również partnerom biznesowym i społecznym.

3.2.3. Odpowiednim sposobem zapewnienia bezpieczeństwa dostaw może być możliwość priorytetowego traktowania strategicznych zamówień w zintegrowanych zakładach produkcyjnych i otwartych unijnych fabrykach, a także w zakładach produkcyjnych, które zaakceptowały tę opcję w zamian za pomoc państwa, ale stanowi to jednocześnie element interwencji na rynku. Komisję powinna zatem doprecyzować, w jakich sytuacjach jest to właściwe i pożądane.

3.2.4. W przypadku zamówień publicznych użytecznym uzupełnieniem mogą być również projekty zamówień wspólnych, których celem będzie pozyskiwanie surowców i produktów końcowych, które mogą być niedostępne lub dostępne tylko w ograniczonym zakresie dla poszczególnych państw członkowskich.

3.2.5. Aby zapewnić bezpieczeństwo dostaw w obszarach krytycznych, Komisja i państwa członkowskie powinny oprócz tych mechanizmów rozważyć również strategiczne gromadzenie zarówno surowców krytycznych, jak i określonych typów czipów wybranych na podstawie przejrzystych kryteriów. Ze względu na liczne różne wymogi dotyczące czipów i ciągły rozwój techniczny Komisja powinna opracować jednoznaczne i przejrzyste kryteria, według których będzie można decydować, czy strategiczne gromadzenie zapasów jest zasadne i kiedy może mieć zastosowanie.

3.3. Całościowa ocena ryzyka musi obejmować cały ekosystem

3.3.1. EKES z zadowoleniem przyjmuje to, że ocena ryzyka ma być przeprowadzana dla wszystkich obszarów ekosystemu i całego łańcucha wartości, czyli w szczególności w odniesieniu do źródeł surowców pochodzących z państw trzecich.

3.3.2. EKES podkreśla jednak, że ocena ryzyka nastawiona na rozwiązania wymaga też strategicznego ograniczenia krytycznych zależności, aby zwiększyć odporność Unii Europejskiej. Komisja powinna zatem przedyskutować z państwami członkowskimi sposoby dywersyfikacji źródeł dostaw, ze szczególnym uwzględnieniem lepszego recyklingu surowców krytycznych w mikroelektronice w uprzemysłowionej gospodarce o obiegu zamkniętym. W tym celu należy omówić, w jaki sposób można zapewnić wymaganą infrastrukturę, taką jak zakłady demontażu, jakie wymagania dotyczące produktów będą niezbędne, aby powstał najbardziej wszechstronny i uprzemysłowiony sektor recyklingu, oraz jakie certyfikaty byłyby przydatne i możliwe do uzyskania, aby zagwarantować, że surowce będą poddawane recyklingowi jak najszybciej i w jak najszerszym stopniu.

3.3.3. EKES podkreśla również, że promowanie europejskich zakładów produkcyjnych ułatwi osiągnięcie celów Europejskiego Zielonego Ładu. Efektem tych działań będzie nie tylko skrócenie łańcuchów dostaw i tras transportowych. Inwestycje w najnowsze technologie produkcji wiążą się ponadto z ograniczeniem wpływu na środowisko, a także ze zwróceniem większej uwagi na optymalne wykorzystanie surowców i możliwie najszerzy recykling odpadów oraz na wydajne uzdatnianie wody pitnej. Oznacza to, że w produkcji najnowszej generacji przykładą się wagę nie tylko do poprawy efektywności energetycznej, ale także do śladu ekologicznego.

3.3.4. EKES podkreśla również, że promowanie europejskich zakładów produkcyjnych zapewni zgodność z minimalnymi standardami społecznymi, takimi jak standardy zapisane w Europejskiej karcie społecznej lub Karcie praw podstawowych Unii Europejskiej, a tym samym korzystnie wpłynie również na ślad społeczny.

3.3.5. EKES zwraca uwagę, że aby osiągnąć strategiczną odporność przemysłu europejskiego, należy przyjrzeć się całemu ekosystemowi półprzewodników. Przedstawiona przez Komisję zasada „od laboratorium do produkcji” jest niewystarczająca, ponieważ łańcuch wartości nie kończy się na produkcji. W związku z tym zasada ta tylko częściowo przyczynia się do uodpornienia rynku europejskiego na globalne zagrożenia. Jeżeli segment *back-end* łańcucha wartości nie zostanie wyraźnie uwzględniony, ryzyko np. klęsk żywiołowych lub zakłóceń szlaków transportowych, które przyczyniły się do obecnego kryzysu dostaw, będzie nadal nieproporcjonalnie wyższe. Jak określiła Komisja w akcie w sprawie czipów, udział UE w rynku w segmencie obudowy wynosi zaledwie około 5 %, jest więc znacznie poniżej udziału w rynku całej branży.

3.3.6. EKES podkreśla, że całościowe spojrzenie na ekosystem, w tym na procesy *back-end*, przyczynia się również do realizacji Europejskiego Zielonego Ładu. Utrzymywanie produkcji *front-end* w Europie, by następnie wysłać produkty do państw trzecich, w których są testowane i umieszczane w obudowie, a następnie przywozić je z powrotem do Unii, nie jest zasadne ze względów ekologicznych. Abstrahując od kwestii bilansu ekologicznego, wydłuża się w ten sposób łańcuchy dostaw, co czyni je znacznie podatniejszymi na ryzyko. Należy znaleźć właściwą równowagę w sensie otwartej autonomii strategicznej, aby uzyskać odporność bez ryzyka oddalenia się od rynku światowego.

3.3.7. Aby uniknąć niepożądanego segmentacji geograficznej lub koncentracji niektórych wysoce rentownych lub charakteryzujących się wysokimi kosztami segmentów rynku, EKES zaleca dogłębne przeanalizowanie całego łańcucha dostaw, aby w szczególności procesom *back-end* nadać większe znaczenie w strategii dotyczącej półprzewodników w Unii.

3.3.8. EKES zachęca zatem do tego, aby rozważyć i wprowadzić dodatkową koncentrację na zaawansowanej technologii umieszczania w obudowie, którą można będzie stosować w Europie w sposób racjonalny pod względem kosztów i efektywny energetycznie, i tym samym uniezależnić bardziej Unię od globalnych zagrożeń i wahań rynkowych.

3.4. Współfinansowanie jako racjonalny środek obniżenia ryzyka i kosztów

3.4.1. EKES z zadowoleniem przyjmuje to, że dopuszcza się pomoc państwa na podstawie określonych kryteriów, zwłaszcza jeżeli w przeciwnym wypadku odnośne zakłady nie byłyby dostępne w Unii lub byłyby dostępne tylko w ograniczonym zakresie i jeżeli mają szczególne znaczenie strategiczne.

3.4.2. EKES z zadowoleniem przyjmuje też założenie, że odnośne zakłady będą w stanie funkcjonować w dłuższej perspektywie bez dalszej pomocy państwa, oraz że muszą być wiążąco zobowiązane do wniesienia w przyszłości wkładu w innowacje w unijnym ekosystemie półprzewodników.

3.4.3. EKES podkreśla, że efekt zachęty musi być rzeczywiście wymierny i że należy unikać współfinansowania już zaplanowanych przedsięwzięć, aby przekazane fundusze miały realny pozytywny wpływ na innowacje i miejsca pracy w całym ekosystemie półprzewodników.

3.4.4. EKES zauważa jednak brak dalej idących kryteriów, zwłaszcza że trzeba zapewnić możliwość stuprocentowego eliminowania potwierdzonych luk w finansowaniu. W tym przypadku powinny znaleźć zastosowanie kryteria społeczno-polityczne, takie jak stosunek zainteresowanego przedsiębiorstwa do dialogu społecznego i rokowań zbiorowych, priorytetowe traktowanie współpracy z dostawcami mającymi siedzibę w UE, a także liczba dodatkowych trwałych miejsc pracy utworzonych dzięki inwestycjom oraz jakość warunków pracy.

3.4.5. EKES zachęca również do tego, by wsparcie finansowe nie było skoncentrowane na poszczególnych segmentach ekosystemu półprzewodników, ale było zrównoważone w całym łańcuchu wartości, w uzupełnieniu już wymienionych kryteriów.

3.5. Środki w zakresie umiejętności i kwalifikacji jako dodatkowe czynniki stymulujące innowacyjność

3.5.1. EKES z zadowoleniem przyjmuje to, że w akcie w sprawie czipów należy uwzględnić kwestie umiejętności i kwalifikacji. Ukierunkowane inwestycje publiczne w kształcenie i szkolenia, a przede wszystkim w środki przekwalifikowania i podnoszenia kwalifikacji, są kluczowe dla powodzenia zielonej i cyfrowej transformacji. Wyraźnie widać jednak, że skupiono się głównie na pracownikach o wysokich kwalifikacjach, a zwłaszcza na kształceniu podyplomowym. Tacy specjaliści mają niewątpliwie kluczowe znaczenie dla powodzenia skoku technologicznego do segmentu półprzewodników w technologii <10 nm. Nie wolno jednak zapominać, że dla ugruntowania tego ekosystemu w przemyśle, potrzebny jest również łatwiejszy dostęp do szkoleń dla pracowników o niższych kwalifikacjach.

3.5.2. Ekosystem półprzewodników musi być bardziej atrakcyjny dla pracowników. Należałoby przyjąć podejście uwzględniające wszystkie szczeble edukacji, nie tylko atrakcyjne kształcenie podyplomowe. Ekosystem półprzewodników powinno się popularyzować już w szkołach średnich, np. poprzez zmiany w programach nauczania przedmiotów ścisłych, aby zaspokoić konkretne potrzeby ekosystemu. Umożliwi to wczesne planowanie kariery i nadanie jej odpowiedniego

kierunku. Atrakcyjność tego sektora można też zwiększyć, ułatwiając dostęp do wysokiej jakości płatnych staży opartych na potrzebach, do programów obserwacji pracy i mentoringu w przemyśle, a także do aktualnych informacji o możliwościach rozwoju kariery zawodowej.

3.5.3. Wreszcie należy uwzględnić szkolenia w zakresie nowych metod produkcji i specyficznych wymagań dotyczących projektowania i produkcji półprzewodników w technologii < 10 nm również dla tych osób, które już teraz pracują w ekosystemie półprzewodników, aby umożliwić im płynne przejście do technologii następnej generacji. W tym kontekście pozytywnie ocenia się utworzenie europejskiej sieci centrów kompetencji, przy czym trzeba zapewnić tu ukierunkowane środki na podnoszenie kwalifikacji tych, którzy są już zatrudnieni w branży.

3.5.4. Aby zagwarantować powodzenie zielonej i cyfrowej transformacji, należy zwrócić szczególną uwagę na dalsze podnoszenie kwalifikacji i przekwalifikowanie pracowników pracujących w branżach i regionach, w których już zachodzą lub będą zachodzić przekształcenia strukturalne. Aktywna polityka przemysłowa powinna być nastawiona w szczególności na regiony dotknięte procesem deindustrializacji i nieproporcjonalnym odpływem osób w wieku produkcyjnym oraz na tworzenie zachęt dla inwestycji w tych regionach. Potrzebna jest też debata o tym, jak podnoszenie i zmianę kwalifikacji będzie można łączyć z pracą w skróconym wymiarze czasu lub ze świadczeniami dla bezrobotnych oraz jak pracownicy, których to dotyczy, będą mogli skorzystać z odpowiednich środków przekwalifikowania się za pośrednictwem przedsiębiorstw transferowych.

3.5.5. Należy również zachęcać państwa członkowskie do samodzielnego tworzenia odpowiednich programów i uwzględniania ich w krajowych strategiach podnoszenia kwalifikacji zawodowych.

Bruksela, dnia 15 czerwca 2022 r.

Christa SCHWENG
Przewodnicząca
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego